

Optagelse på den foretrukne lange videregående uddannelse har ingen betydning for, hvilket uddannelsesniveau man opnår, eller hvor meget man tjener efter endt uddannelse

De afviste ansøgere til lange videregående uddannelser med et karaktergennemsnit fra gymnasiet lige under adgangskravet til deres førsteprioritet får på lidt længere sigt samme uddannelsesniveau som dem, der har et gennemsnit lige over adgangskravet. Det samme gælder erhvervsindkomsten.

Ansøgere til lange videregående uddannelser, som har et karaktergennemsnit, der ligger lige over standby-adgangskravet til den uddannelse, de har som førsteprioritet, optages for langt størstedelens vedkommende på uddannelsen. Det sker enten direkte via kvote 1 eller via standby. For dem, der har en karakter lige over standby-kravet, optages ca. 88 %, mens 97 % af dem med en karakter lige over kvote 1-adgangskravet optages. Når nogle få i den sidste gruppe ikke optages, skyldes det, at mange studier har ekstra adgangskrav. Det kan fx være matematik på højt niveau. For dem, der har et gennemsnit lige under standby-kravet, optages kun ca. 16 %, hvilket sker via kvote 2.

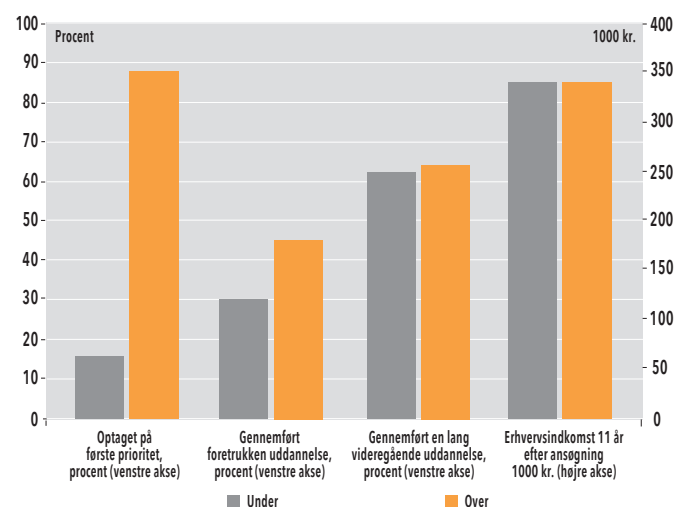
Den store forskel i chancen for at blive optaget på sin førsteprioritet slår også ud i sandsynligheden for at gennemføre en lang videregående uddannelse af den foretrukne type. Det sker for ca. 30 % af dem med et gennemsnit lige under adgangskravet. Men for ca. 45 % af dem med et gennemsnit lige over. At gennemføre en uddannelse af den foretrukne type betyder her, at man mindst opnår en bachelorgrad i det fag, man havde som førsteprioritet, og at man desuden opnår en kandidatgrad i dette eller et andet fag. At 30 % af dem med et gennemsnit lige under adgangskravet kan gennemføre en uddannelse af den foretrukne type, selvom kun 16 % optages på deres førsteprioritet i ansøgningsåret, skyldes, at nogle kommer ind på den samme type af uddannelse på et andet universitet (fx jura i Aarhus i stedet for jura i København), eller at de søger igen et efterfølgende år og der bliver optaget.

De to grupper har dog omtrent samme chance (63-

65 %) for at gennemføre en eller anden lang videregående uddannelse. De opnår også omtrent samme antal års uddannelse (ca. 16,3 år) og samme erhvervsindkomst 11 år efter ansøgningsåret: ca. 340.000 kr. målt i 2016-priser. Der er således ingen statistisk sikker forskel i uddannelsesniveau eller indkomst mellem de to grupper.

En lille forskel i karaktergennemsnit på ned til 0,2 karakterpoint mellem to ansøgere til den samme uddannelse kan betragtes som tilfældig. Det viser sig da også, at de to grupper ikke adskiller sig fra hinanden mht. en række baggrundskarakteristika. Det gælder fx alder, køn og forældreuddannelse og -indkomst. Derfor er forskellen mellem de to grupper i sandsynligheden for at gennemføre den foretrukne uddannelse udtryk for en effekt af at blive optaget på sin førsteprioritet. Og størrelsen

Figur 1. Betydningen af et karaktergennemsnit, der ligger henholdsvis lige under og lige over adgangskravet til førsteprioritet

Note: De to grupper er defineret ved, om deres gennemsnit fra gymnasiet er lige under eller lige over standby-adgangskravet til den lange videregående uddannelse, de havde som førsteprioritet, da de første gang søgte en videregående uddannelse i årene 1994-2002. Erhvervsindkomst er opgjort i 2016-priser.

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

af denne effekt er ca. 20 procentpoint – nemlig de 15 procentpoints forskel i chancen for at gennemføre (45 % i forhold til 30 %) divideret med forskellen i optagelseschance på 0,72 (88 % i forhold til 16 %, se Figur 1).

Der er altså ikke nogen effekt af at blive optaget på sin førsteprioritet på længden af den uddannelse, man ender med at få. Og heller ikke på den erhvervsindkomst man har 11 år efter ansøgningen. Det skyldes bl.a., at størstedelen af de personer med et gennemsnit lige under adgangskravet bliver optaget på andre uddannelser. Eller også på den samme type uddannelse ved et andet universitet eller på uddannelsen i et efterfølgende år. De ender derfor med at have samme uddannelsesniveau og indkomst som dem, der blev optaget på deres førsteprioritet. I gennemsnit bliver de dog først færdige med deres uddannelse ca. 3-4 måneder senere end dem, der blev optaget direkte på deres førsteprioritet. Det skyldes, at mange først påbegynder deres uddannelse året efter den første ansøgning.

Optagelse på en af de ansøgte uddannelser har kun lille effekt på uddannelseslængde og ingen effekt på erhvervsindkomst efter endt uddannelse

At blive optaget på en af de lange videregående uddannelser, man har prioriteret på ansøgningsskemaet (altså ikke blot førsteprioriteten), øger sandsynligheden for at gennemføre en lang videregående uddannelse med 6-9 procentpoint, men antal års uddannelse øges kun med ca. 0,2 år i gennemsnit. Og der er igen ikke nogen statistisk sikker effekt på erhvervsindkomst 11 år efter ansøgningen.

Mulige forklaringer på fravær af indkomsteffekter

Det er overraskende, at optagelse på førsteprioritetsuddannelsen eller på en af de foretrukne uddannelser kun har en meget beskeden (eller ingen) effekt på længden af den uddannelse, man opnår, og at der ikke er nogen statistisk sikker effekt på fremtidig erhvervsindkomst. Man kunne således forvente, at mange søger uddannelser inden for områder, hvor de har stærke kompetencer og derfor har bedre mulighed for at gennemføre uddannelsen og få et vellønnet job efter endt uddannelse. Når denne mekanisme ikke slår igennem, kan det skyldes flere forhold.

For det første vil de ansøgere, der afvises, men har et karaktergennemsnit tæt på adgangskravet, have mange andre muligheder for at få en videregående uddannelse. De kan søge den samme uddannelse året efter, evt. kan

de søge både kvote 1 og 2, og de kan søge om at komme ind på uddannelsen på flere forskellige universiteter (fx medicin i København, Aarhus og Odense), eller søge andre uddannelser, som ligner den foretrukne.

Da mange uddannelser ikke har adgangsbegrænsning (men derimod ledige studiepladser), kan de afviste ansøgere også starte på en sådan uddannelse allerede i ansøgningsåret. I de ansøgningsår, der er omfattet af undersøgelsen (1994-2002), var der fx ikke adgangsbegrænsning på økonomi-, fysik-, eller ingeniøruddannelserne.

For det andet er fremtidig indtjening for mange ikke det primære mål med at tage en uddannelse. Hvis fx interessen ligger inden for litteraturvidenskab eller andre humanistiske fag, vil mange vælge det, selv om den forventede fremtidige indkomst måske ville være højere, hvis man valgte at læse andre fag, fx medicin eller økonomi. For nogle ansøgere kan det ligefrem være en fordel mht. fremtidig indkomst at blive afvist på den foretrukne uddannelse.

For det tredje måles erhvervsindkomst 11 år efter ansøgningsåret, hvilket er tidligt i arbejdsmarkedskarrieren, da de fleste var omkring 7 år om at færdiggøre en lang videregående uddannelse. Det er muligt, at effekten på indkomsten af at blive optaget på en foretrukken uddannelse først slår igennem senere i karrieren. I supplerende analyser med fokus på de ældste årgange, for hvem vi har data for indkomsten op til 19 år efter ansøgningsåret, er der dog heller ikke indkomstforskelle af betydning. Der er heller ikke effekter på andre aspekter af arbejdsmarkedskarrieren som fx sandsynligheden for at være i beskæftigelse efter endt uddannelse.

Effekter af en skærpelse af adgangsbegrænsningen

Undersøgelsens resultater er relevante for at vurdere, hvordan mindre ændringer i optagelseskvotienter til videregående uddannelser påvirker den fremtidige uddannelses- og arbejdsmarkedskarriere for de ansøgere, hvis karaktergennemsnit fra gymnasiet ligger tæt på optagelseskvotienterne.

Ændringer i optagelseskvotienter kan fremkomme ved ændringer i antallet af studiepladser på de enkelte uddannelser, ændringer i søgningen til de videregående uddannelser (både med hensyn til antal ansøgere, deres fordeling på uddannelser og fordelingen af deres karaktergennemsnit fra gymnasiet) og ændringer i reglerne for optagelse. Som et eksempel kan her nævnes, at man i de senere år har kunnet gange sit karaktergennemsnit op med en faktor, hvis man søger inden for to år efter afslutning af gymnasial uddannelse.

Undersøgelsens resultater tyder på, at mens en skærpelse af adgangsbegrænsningen som forventet vil betyde, at flere ikke gennemfører deres ønskede uddannelse, så vil det kun have meget begrænsede effekter på niveauet for den uddannelse, de opnår, og deres fremtidige indtjening. Det skyldes, at de ansøgere, der afvises i første omgang, men har et karaktergennemsnit tæt på adgangskravet, gennemfører andre uddannelser med lavere adgangskvotienter, eller at det alligevel lykkes dem, at komme ind på deres foretrukne uddannelse i en senere ansøgningsrunde.

En skærpelse af adgangsbegrænsningen vil dog tendere til at forsinke studiestarten for flere ansøgere. Det skyldes dels, at nogle af dem, der bliver afvist til deres foretrukne uddannelse, vil søge igen det følgende år, dels at flere måske bliver optaget på standby i stedet for direkte via kvote 1 eller 2. Og størstedelen af dem, der optages på standby, kan først påbegynde studiet det følgende år. Vores resultater tyder således på, at dem, der pga. af lidt for lavt karaktergennemsnit ikke bliver optaget direkte på kvote 1, i gennemsnit først bliver færdige med deres uddannelse ca. et halvt år senere end dem, der lige havde højt nok gennemsnit til at blive optaget direkte.

Resultater for udvalgte fag: Medicin

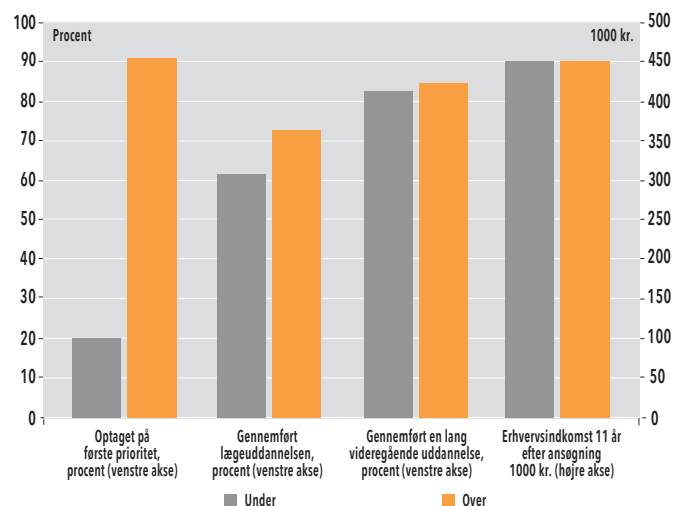
I stedet for at se på alle lange videregående uddannelser under ét kan man undersøge effekten af at blive optaget på en bestemt uddannelse. Fx tyder flere undersøgelser på, at der er et meget højt økonomisk afkast af at uddanne sig til læge. Ved at afgrænse analysen til dem, der havde medicin som første ønske, kan man derfor forvente større indkomsteffekt af at blive optaget på den foretrukne uddannelse. Det er imidlertid ikke tilfældet. Ansøgere til medicin-studiet med et karaktergennemsnit lige over adgangskravet har væsentlig større chance for at blive optaget i ansøgningsåret, end dem med et gennemsnit lige under adgangskravet. De har også større chance for at gennemføre medicin-studiet – ca. 12 procentpoint større chance. Men de opnår ikke et

højere uddannelsesniveau, hverken mht. gennemførelse af en lang videregående uddannelse eller mht. antal års uddannelse. De tjener heller ikke mere 11 år efter ansøgningsåret.

Der er altså ikke nogen statistisk sikker forskel i indkomst mellem de to grupper, selvom dem med et gennemsnit lige over adgangskravet i højere grad gennemfører lægestudiet. Det kan bl.a. skyldes, at mange af de ansøgere, som ikke gennemfører lægestudiet, gennemfører andre videregående uddannelser, hvor indkomsten efter endt uddannelse også typisk er høj.

Når man ser på ansøgere med et karaktergennemsnit tæt på adgangskravet til deres førstprioritet, er der markante forskelle på ansøgere til medicin-studiet og ansøgere til andre lange videregående uddannelser med adgangsbegrænsning:

Figur 2. Ansøgere med lægestudiet som førstprioritet: Betydningen af at have et karaktergennemsnit, der ligger henholdsvis lige under og lige over adgangskravet

Note: De to grupper er defineret ved, om deres karaktergennemsnit fra gymnasiet er lige under eller lige over standby-adgangskravet til det medicinstudium, de havde som førstprioritet, da de første gang søgte en videregående uddannelse i årene 1994-2002. Erhvervsindkomst er opgjort i 2016-priser.

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

1. Ansøgere med medicin som førstprioritet gennemfører i langt højere grad deres foretrukne uddannelse end andre ansøgere til lange videregående uddannelser. 73 % med et karaktergennemsnit lige over adgangskravet gennemfører medicin-studiet, og det gælder for 61 % med et gennemsnit lige under adgangskravet. I den generelle analyse for alle lange videregående uddannelser med adgangsbegrænsning er de tilsvarende procenter for dem, der gennemfører deres foretrukne uddannelse, henholdsvis ca. 45 og 30.
2. Ansøgere med medicin som førstprioritet opnår også et højere generelt uddannelsesniveau: Ca. 83 % gennemfører en eller anden lang videregående uddannelse, mens det kun gælder for ca. 64 % af ansøgerne til alle lange videregående uddannelser med adgangsbegrænsning. Dette og det forhold, at medicin-studiet er længere end de fleste andre lange videregående uddannelser, bevirker, at ansøgere til medicin opnår ca. 0,8 års længere uddannelse (17,1 år i forhold til 16,3).

Data og metode

Undersøgelsen omfatter ansøgere til lange videregående uddannelser med adgangsbegrænsning i perioden 1994-2002. For personer, der søger flere år, medtages kun den første ansøgning, og der fokuseres på personer, der ikke i forvejen har en videregående uddannelse. Personerne i undersøgelsen er fulgt i 11 år efter ansøgningsåret. Data stammer fra Den Koordinerede Tilmelding til de videregående uddannelser under Uddannelses- og Forskningsministeriet samt fra registre i Danmarks Statistik.

I undersøgelsen fokuseres på effekten af at blive optaget på en lang videregående uddannelse for de personer, der har et karaktergennemsnit fra gymnasiet, som ligger tæt på optagelseskravet for den uddannelse, de har som førsteprioritet.

Det kan betragtes som tilfældigt, om en ansøger til en given uddannelse har et karaktergennemsnit lige over eller lige under adgangskravet, og de to grupper har da også de samme karakteristika mht. fx køn, alder og forældreuddannelse. Da sandsynligheden for at blive optaget på den foretrukne uddannelse er markant større for dem med et karaktergennemsnit lige over adgangskravet end for dem med et gennemsnit lige under, kan effekten af at blive optaget beregnes ved at undersøge, om der er markante forskelle i senere uddannelsesresultater og indkomst mellem de to grupper.

I stedet for kun at se på den uddannelse, ansøgerne havde som førsteprioritet, fokuseres i en supplerende analyse på alle de uddannelser, de søgte ind på.

Ansøgerne kan søge op til 8 uddannelser i prioriteret rækkefølge. Hvis en person ansøger om at komme ind på fx 4 forskellige lange videregående uddannelser, der alle har adgangsbegrænsning, antages det, at det er det laveste af de 4 adgangskrav, der er afgørende for personen: Hvis hans eller hendes karaktergennemsnit er over dette niveau, kan personen (i det mindste) komme ind på en af de ansøgte uddannelser.

Foruden at optage ansøgere direkte via kvote 1 og 2 har mange uddannelser optag på en standby-liste (venteliste). Ansøgere, der optages på en sådan liste, kan få en studieplads i ansøgningsåret, hvis nogen af dem, der er optaget direkte via kvote 1 eller 2, springer fra tidligt. Men de fleste må vente til det følgende år med at påbegynde uddannelsen. Adgangskravet til en standby-liste er typisk et karaktergennemsnit, der ligger lidt under adgangskravet til at blive optaget direkte via kvote 1. Når det her analyseres, hvordan det at blive optaget på en fortrukken uddannelse påvirker gennemført uddannelse og indtjening, fokuseres på standby-adgangskravet.

I den del af analysen, der fokuserer på standby-adgangskravet til den uddannelse, ansøgeren havde som førsteprioritet, benyttes data for 44.959 førstegangsansøgere med et karaktergennemsnit fra gymnasiet, der maksimalt er et karakterpoint over eller under adgangskravet. I den del af analysen, der fokuserer på det laveste standby-adgangskrav blandt de lange videregående uddannelser, der søges, består datasættet af 36.431 personer.

3. 11 år efter ansøgningsåret tjente dem, der havde medicin-studiet som førsteprioritet, ca. 30 % mere end ansøgere til lange videregående uddannelser generelt (nemlig ca. 450.000 kr. i forhold til 340.000 kr.).

Når man ser på ansøgere med et karaktergennemsnit tæt på adgangskravet, tyder resultaterne altså på, at dem med medicin som førsteprioritet er mere målrettede i den forstand, at de i højere grad gennemfører den uddannelse, de i deres første ansøgning havde som førsteprioritet, og også i højere grad gennemfører en eller anden lang videregående uddannelse. En del af disse forskelle kan dog også være udtryk for, at adgangskravet til medicin er relativt højt, og at de ansøgere til medicin-studiet, som har et karaktergennemsnit tæt på adgangskravet, også generelt har stærke akademiske forudsætninger. Begge forhold kan bidrage til at forklare at ansøgere til medicin efter endt uddannelse tjener væsentlig mere end andre ansøgere til videregående uddannelser.

Resultater for andre udvalgte fag og fagområder

Som for medicin er analysen blevet gennemført for andre udvalgte fag som fx jura og for udvalgte fagområder som fx humaniora og samfundsvidenskab. Heller ikke i disse analyser er der en statistisk sikker effekt af optagelse på indkomst 11 år efter ansøgningsåret.

UNDERSØGELSENS PUBLICERING

ESKIL HEINESEN

ADMISSION TO HIGHER EDUCATION PROGRAMMES AND STUDENT EDUCATIONAL OUTCOMES AND EARNINGS – EVIDENCE FROM DENMARK.

STUDY PAPER 113

ROCKWOOL FONDENS FORSKNINGSENHED.

Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed. (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i Enheden.

Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre af udgivelserne fra Rockwool Fondens Forskningsenhed på adressen:

Rockwoolfonden.dk/forskning